

รายงานผลการศึกษาเบื้องต้น
การขยายเวลาการลาคลอดจาก
90 วัน เป็น 180 วัน พร้อมจ่าย
ค่าตอบแทน

- ข้อเท็จจริงของนมแม่
- สถานการณ์การลาคลอดและ
การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในต่างประเทศ
- สถานการณ์การลาคลอดและ
การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทย
- ข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมการลาคลอดและ
การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทย

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อขับเคลื่อนและติดตามการดำเนินงานตาม
มติ “การควบคุมกลยุทธ์การตลาดอาหารทารกและเด็กเล็ก”
คณะทำงานวิจัยเพื่อขับเคลื่อนและส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ

1. ข้อเท็จจริงของนมแม่

องค์การอนามัยโลกแนะนำให้มารดาให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้ให้อาหารอื่นผสมอย่างน้อย 6 เดือน¹ เนื่องจาก

- ช่วยพัฒนาการเจริญเติบโตของสมองอย่างเต็มที่
- ทำให้ลูกได้รับสารอาหารที่จำเป็นอย่างเหมาะสม² และเจริญเติบโตสมวัย
- มีพัฒนาการด้านอารมณ์ที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์
- ช่วยส่งเสริมสายสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูก³
- เพิ่มภูมิคุ้มกัน ช่วยลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ² และลดโอกาสเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ
- ลดปัญหาอาการท้องผูก
- กระตุ้นการเจริญเติบโตของแบคทีเรียที่ช่วยการย่อยอาหารในทางเดินอาหาร³

นอกจากนี้พบว่า การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขของประเทศ เช่น การศึกษาในปี 2537 ที่สหรัฐอเมริกาพบว่า การเลี้ยงทารกด้วยนมแม่อย่างน้อย 6 เดือน ช่วยให้รัฐประหยัดงบประมาณด้านการประกันสุขภาพได้ถึง 1,435,000 เหรียญสหรัฐ ในประเทศออสเตรเลีย เมื่อมีการณรงค์ให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากขึ้น จะทำให้ประเทศประหยัดค่าใช้จ่ายประมาณ 2.2 พันล้านเหรียญออสเตรเลียเมื่อ พ.ศ. 2535 และในประเทศอังกฤษพบว่า ทารกที่กินนมผสมมีโอกาสเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากกว่าทารกที่กินนมแม่ เนื่องจากทารกกินนมผสมมีโอกาสต้องนอนรักษาตัวในโรงพยาบาลมากกว่าทารกที่กินนมแม่อย่างเดียวอย่างน้อย 3 เดือนถึง 2 เท่า

2. สถานการณ์การลาคลอดและการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทย

• สถานการณ์การลาคลอด

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 กำหนดให้ “ลูกจ้างหญิงมีสิทธิลาคลอดได้ไม่เกิน 90 วัน โดยมีสิทธิได้รับค่าจ้างเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานตลอดระยะเวลาที่ลา แต่ไม่เกิน 45 วัน ซึ่งวันดังกล่าวจะนับรวมวันหยุดที่มีในระหว่างวันลาด้วย⁵ ” และพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 67 กำหนดให้ “ในกรณีที่ผู้ประกันตนหยุดงานเพื่อการคลอดบุตร ให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อการคลอดบุตรไม่เกินสองครั้งเป็นการเหมาจ่ายในอัตราครึ่งร้อยละห้าสิบของค่าจ้าง เป็นเวลา 90 วัน⁶ ”

¹ Breastfeeding. Available: <http://www.who.int/topics/breastfeeding/en/>

² เรื่องจริงที่ควรรู้ นมแม่-นมผง. Available from: <http://www.thaibreastfeeding.org/vcharkarn/1186>.

³ โพธิ์ถาวร, ป., อ. เพ็ญสุวรรณ, and น. ศรีญาณลักษณะ. การติดตามผลการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นในเขตเทศบาลนครสงขลา. Available from: http://110.164.59.182/ucontent3//_fulltext/20120222091735_357/chapter4.pdf

⁴ พัฒนพงษ์ธร, จ. คุณค่าน้ำนมแม่: คือสายใยรักแห่งครอบครัว. Available from: http://www.saiyairakhospital.com/back-office/upload/document/breast_milk.rar.

⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541. Available: <http://www.trlabourunion.com/geocities1.html>

⁶ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. Available: <http://welfare.buu.ac.th/provide.pdf>

ซึ่งไม่สอดคล้องกับคำแนะนำขององค์การอนามัยโลกที่แนะนำให้มารดาให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้ให้อาหารอื่นผสมอย่างน้อย 6 เดือน

ถึงแม้ว่าลูกจ้างหญิงไทยจะมีสิทธิลาคลอดได้ 90 วัน แต่ก็มีลูกจ้างจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถลาได้ตามสิทธินั้น เนื่องจาก

- ต้องการได้เงินเพิ่มหรือไม่ได้รับค่าจ้าง เมื่อลาคลอดเกิน 45 วัน
- หน่วยงานให้ไปทำงานก่อนเนื่องจากขาดบุคลากร
- มารดาอยากไปทำงาน
- จะถูกตัดโบนัสหรือไม่ขึ้นเงินเดือน

• สถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทย

จากการศึกษาสถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทย พบว่า ร้อยละ 55 ของแม่ที่ไม่ได้ทำงานสามารถให้ลูกกินนมแม่ได้โดยยังไม่ให้นมผสมเป็นระยะเวลา 6 เดือน ขณะที่แม่ที่ทำงานส่วนใหญ่จะสามารถให้ลูกกินนมแม่ได้โดยยังไม่ให้นมผสมเฉพาะในช่วง 2-3 เดือนแรกเท่านั้น⁷

จากรายงานผลสำรวจราชอาณาจักรการสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย ธันวาคม 2548-กุมภาพันธ์ 2549 พบว่าทารกช่วงอายุ 0-5 เดือน กินนมแม่เพียงอย่างเดียวเป็นร้อยละ 5.4 เมื่อพิจารณาเป็นภูมิภาคจะพบว่าทารกอายุ 0-5 เดือนในภาคเหนือจะได้กินนมแม่อย่างเดียวนานที่สุด (ร้อยละ 10.9) และภาคกลาง (รวมกรุงเทพฯ) จะได้ดื่มนมแม่เพียงอย่างเดียว น้อยมาก (ร้อยละ 2.4)⁸

จากรายงานการสำรวจการอนามัยเจริญพันธุ์ พ.ศ. 2552 (The 2009 Reproductive Health Survey) พบว่ามีเด็กอายุ 0-6 เดือนที่ได้รับนมแม่เพียงอย่างเดียวภายใน 24 ชั่วโมงก่อนการสำรวจ เพียงร้อยละ 15.1 และเมื่อแบ่งตามภูมิภาคจะพบว่าในกรุงเทพฯ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียว น้อยที่สุด (ร้อยละ 1.7) และภาคเหนือเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานที่สุด (ร้อยละ 35.5) ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวคือ นำนมผลิตไม่เพียงพอ (ร้อยละ 52.6) และ ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน (ร้อยละ 33.8)⁹

3. สถานการณ์การลาคลอดและการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในต่างประเทศ

จากการทบทวนสิทธิการลาคลอดในต่างประเทศ พบว่า กลุ่มประเทศเอเชีย ส่วนใหญ่ให้สิทธิการลาคลอด 14 สัปดาห์ ส่วนในกลุ่มประเทศยุโรปเป็นกลุ่มประเทศที่ให้สิทธิการลาคลอดมากที่สุด (รูปที่ 1)¹⁰ เช่น ประเทศอัลเบเนียให้สิทธิลาคลอดสูงสุดถึง 1 ปี ทั้งนี้ประเทศออสเตรเลียก็ให้สิทธิลาคลอดสูงสุดถึง 1 ปีเต็มเช่นกัน ประเทศเวียดนามเป็นประเทศในเอเชียที่ให้สิทธิลาคลอดสูงสุดถึง 25 สัปดาห์ (เริ่มใช้ 1 พฤษภาคม 2556)¹¹ ประเทศตูนีเซีย เป็นประเทศที่ให้สิทธิลาคลอดน้อยที่สุดคือให้เพียง 4 สัปดาห์

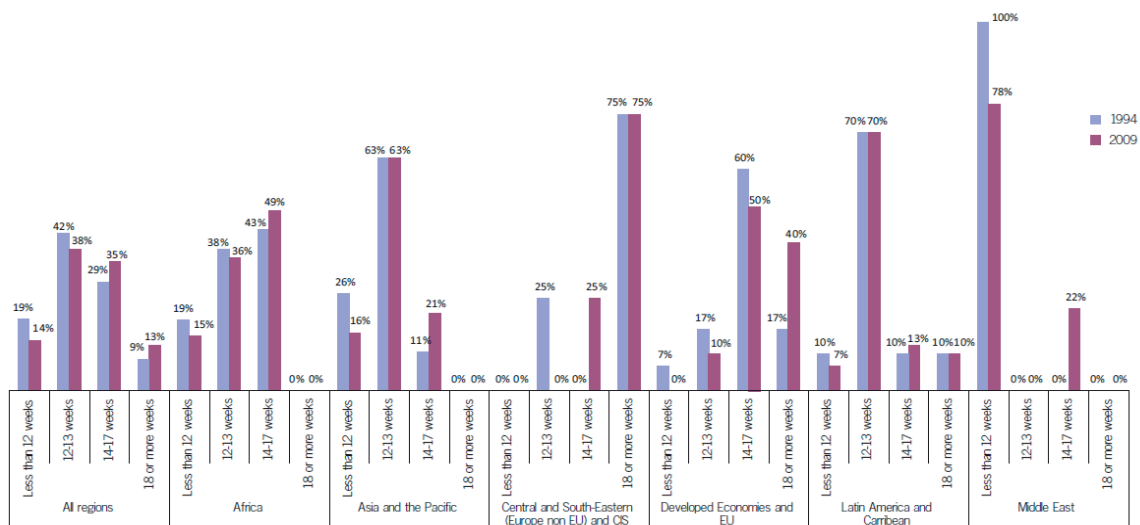
⁷ วิลาลินี ชาตะเมธีกุล, มิรา โครรานา. ศึกษาสถานการณ์การลาคลอดของแม่

⁸ รายงานผลสำรวจราชอาณาจักร การสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทย ธันวาคม 2548-กุมภาพันธ์ 2549. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. available: http://www.childinfo.org/files/MICS3_Thailand_FinalReport_2005-06_Thai.pdf

⁹ The 2009 Reproductive Health Survey. Available: http://web.nso.go.th/en/survey/reprod/rhs09_100810.pdf

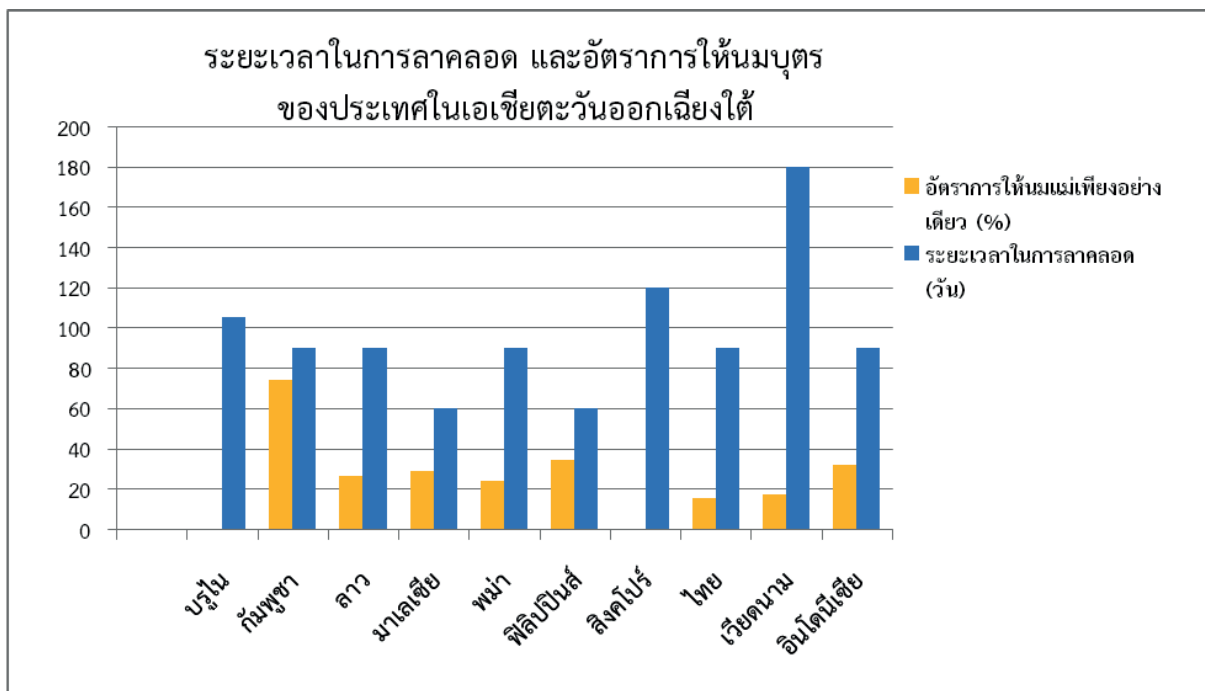
¹⁰ MATERNITY AT WORK: A review of national legislation. Findings from the ILO Database of Conditions of Work and Employment Laws. Available: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_124442.pdf

¹¹ The new labour code. Available: <http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=c2c953f5-ce51-4f3f-92ab-c29e53499d8f>

รูปที่ 1 แสดงรายละเอียดของระยะเวลาในการลาคลอดของแต่ละกลุ่มประเทศ

หากพิจารณาระยะเวลาในการลาคลอดกับอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประเทศในกลุ่มอาเซียนจะพบว่าประเทศไทยมีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่น้อยกว่า กัมพูชา ลาว พม่า และอินโดนีเซีย ทั้งๆที่มีสิทธิในการลาคลอดเท่ากัน¹² (รูปที่ 2)

รูปที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการลาคลอดกับอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประเทศในกลุ่มอาเซียน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าเวียดนามจะมีจำนวนวันในการลาคลอดมากที่สุดในกลุ่มอาเซียน แต่ก็มีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

¹²Infant and young child feeding. Available: http://www.childinfo.org/breastfeeding_ijcf.php

อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือนขึ้นอยู่กับปัจจัยที่หลากหลาย และหนึ่งในนั้นคือ ระยะเวลาในการลาคลอดได้จริงของลูกจ้างหญิง¹³ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คือ

- ทักษะ ทักษะและเทคนิคของแม่และคนในครอบครัว¹⁴
- นโยบายที่ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เช่น การจัดห้องสำหรับให้นมบุตร หรือ การให้หยุดพักเพื่อปั๊มนม¹⁵
- ความเข้มงวดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักการตลาดว่าด้วยอาหารทารกและเด็กเล็ก พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522
- การขาดความรู้ และความตระหนักในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของแม่และคนในสังคม
- กระบวนการสื่อสารธรรมา/แผนการรณรงค์ที่ขาดประสิทธิภาพ รวมถึงสื่อ โฆษณา ของนมกระป๋องที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิด

เมื่อพิจารณาสัทธิการได้รับค่าจ้างในกลุ่มประเทศอาเซียนพบว่า ลูกจ้างหญิงในหลายประเทศจะได้รับค่าจ้างเต็มจำนวนในขณะลาคลอด มีเพียงประเทศไทย สิงคโปร์ กัมพูชา และพม่า ที่ไม่ได้จ่ายเต็มจำนวน ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาด้านการเงินภายในครัวเรือน จึงทำให้ลูกจ้างหญิงตัดสินใจกลับมาทำงานก่อนลาคลอดครบ 90 วัน

ประเทศ	รายละเอียดการจ่ายค่าจ้าง
 ไทย	นายจ้างจ่ายเต็มจำนวน 45 วัน และอีก 45 วันจ่ายครึ่งหนึ่งของค่าจ้างโดยประกันสังคม
 เวียดนาม	จ่ายเต็มจำนวนโดยประกันสังคม
 สิงคโปร์	นายจ้างจ่ายเต็มจำนวน 60 วัน และ อีก 60 วัน จ่ายเต็มจำนวนโดยรัฐบาล
 ฟิลิปปินส์	จ่ายเต็มจำนวนโดยประกันสังคม
 พม่า	จ่าย 2 ใน 3 ของค่าจ้างโดยประกันสังคม
 มาเลเซีย	จ่ายเต็มจำนวนโดยนายจ้าง
 ลาว	จ่ายเต็มจำนวนโดยประกันสังคม
 อินโดนีเซีย	จ่ายเต็มจำนวนโดยนายจ้าง
 กัมพูชา	จ่ายครึ่งหนึ่งของเงินเดือนโดยนายจ้าง
 บรูไน	จ่ายเต็มจำนวน

¹³ ดวงใจ, น. ความรู้ เจตคติของมารดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน. Available from: http://hpc5.anamai.moph.go.th/download/file_pdf/research2/C6_nitaya.pdf.

¹⁴ Camurdan AD, Ilhan MN, Beyazova U, Sahin F, Vatandas N, Eminoglu S. How to achieve long-term breast-feeding: factors associated with early discontinuation. Public Health Nutr. 2008 Nov;11(11):1173-9

¹⁵ Chen YC, Wu YC, Chie WC. Effects of work-related factors on the breastfeeding behavior of working mothers in a Taiwanese semiconductor manufacturer: a cross-sectional survey. BMC Public Health. 2006 Jun 21;6:160.

ดังนั้น การขยายวันลาคลอดจาก 90 วัน เป็น 180 วัน หรือ การมีนโยบายที่เอื้อให้แม่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้นานขึ้น จะส่งผลให้อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือน เพิ่มขึ้นและจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูลูกและค่าใช้จ่ายในการรักษาโรคของครัวเรือนและที่สำคัญยังช่วยรัฐลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประเทศอีกทางหนึ่ง

4. ข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมการลาคลอดและการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทย

1. การสร้างความรู้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสนับสนุนกระบวนการนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือน เช่น ข้อมูลความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ในเชิงสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพ ระหว่างการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือน กับการเลี้ยงลูกด้วยนมผงและข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติและความเข้าใจเกี่ยวกับการลาคลอดและการให้นมแม่ในสังคมไทยของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2. การขับเคลื่อนทางสังคม เพื่อสร้างความตระหนัก ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างน้อย 6 เดือน ประชาชนทั่วไป และกลุ่มเป้าหมาย เช่น แม่และคนในครอบครัว บุคลากรทางการแพทย์ และผู้กำหนดนโยบาย

3. การพัฒนามาตรการและนโยบาย เพื่อสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างน้อย 6 เดือน เช่น กฎหมายควบคุมการตลาดของนมผง และกฎหมายขยายการลาคลอดจาก 90 วันเป็น 180 วันพร้อมได้รับค่าจ้างเต็มจำนวนในช่วงลาคลอด และผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่อย่างจริงจัง พร้อมกำหนดบทลงโทษ

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อที่ : คณะทำงานวิจัยเพื่อขับเคลื่อนและส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข ถ. ติวานนท์ อ. เมือง จ. นนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 02-5902312 โทรสาร 02-5902380